

FATİH BALKIŞ

FARS

ROMAN

FATİH BALKIŞ
FARS

© 2013, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Mart 2013

Bu kitabın 1. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Faruk Duman

Kapak tasarımı: Act creative

Kapak resmi: Derya Erkenci

Kapak baskı: Azra Matbaası

İç baskı ve cilt: Ekosan Matbaası

ISBN 978-975-07-1781-9

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

www.canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

FATİH BALKIŞ
FARS

ROMAN

FATİH BALKIŞ, 1977'de İstanbul'da doğdu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dramaturji ve Tiyatro Eleştirmenliği bölümünden 2002'de mezun oldu. Bir süre Bahçeşehir Üniversitesi'nde Sanat ve İletişim yüksek lisansına devam etti. Studio Oyuncuları'na katıldı. Edebiyat eleştirileri ve söyleşileri *Radikal Kitap*, *Cumhuriyet Kitap*, *Hürriyet Gösteri*, *Remzi Kitap Gazetesi* gibi kitap eklerinde ve dergilerde yayımlandı. Reklam yazarı olarak çalıştı ve serbest editörlük yaptı. Ailesiyle Kanada'nın Vancouver şehrinde yaşıyor.

Cem'e ve Umut'a

Övülecek bir şey yok, lanetlenecek bir şey yok,
yakınılacak bir şey yok, ama birçok şey gülünç,
ölüm düşünülecek olursa her şey gülünç.

THOMAS BERNHARD

Bütün kumpanya, İstanbul-Ankara hattındaki bir ekspresin yemek vagonunda, trenin sekizdeki hareketinden tam on dakika önce, ertesı gün gerçekleşecek olan *Martı*'nın galası nedeniyle toplanmışken, ben, yönetmenin, onun mimar kocasının, belgeselci adamın, kadın yazarın ve Treplev'i oynayan, ama yaşı Treplev'inkinden bir hayli fazla olan başrol oyuncusunun oturduğu masada tesadüfen kendime bir yer bulmuş zihnimde, on yıl önce Can'la birlikte hayal ettiğimiz bir tren yolculuğunu anımsıyor, bir yandan da bütün kumpanyayı ve olacakları gözlemliyordum. Eşlikçilerimiz de bu yolculuğun birer tanığı olarak kumpanyaya katılmışlar. Daha önceden de tanıdığım Kadın Yazar turne notları alıyor ve Belgeselci de durmadan elindeki kamerasıyla bu yolculuktan bir film çıkarmaya çalışıyor. Masada doğal olarak büyük bir başarının beklendiği *Martı* konuşuluyor. *Martı* defalarca bu ülkenin sahnelerinde oynandı, dedim kendi kendime, ama hiçbir okumanın keyfini vermedi. Bugüne dek, *Martı*'nın güzel sahnelendiğini görmedim. Kimse görmedi. Esin dolu ve yetkin sahnelemeler oldu, ama güzel bir sahneleniş asla. Çehov'un yeteneğinin sahnedeki tüm insanlar tarafından bütün o ince ayrıntılarıyla, bütün o kendine özgü, benzersiz özellikleriyle eşleştiril-

diği bir prodüksiyonu asla bulamazsın, dedim kendi kendime. Baştan sona Rus gelenekleriyle bezenmiş, Rus insanını rahatlıkla ayırt edebildiğin güç yitimi üzerine kurulmuş bir oyun. Treplev için gizli kalmış olanın, oyunun sonunda iyice gizlendiği hastalıklı bir dünya örneği. Tıpkı bizimkisi gibi, diye düşündüm. Şimdi başrol oyuncusunun, Yönetmen'in, onun kocasının ve Kadın Yazar'ın, Belgeselci'nin ve kulağı bizim masaya çevrilmiş yemek vagonundaki diğer oyuncuların hepsinin bu bildik şeylerin bir parçası olduklarını görmek şaşırtıcı değil. Kendilerini var eden bu ortamı sürdürmek için ellerinden geleni yapıyorlar. Hepsi koltuklarını terk etmiş, arka vagonlarda neler olduğuyla ilgilenmiyorlar. Gerçek yolcuların hafif ışıklandırılmış vagonlarda neler yaptıklarından habersizler. Çünkü burada olmayı oyunun bir parçası haline getirmişler. Ellerinde metinleri var, ama hiçbirini okumuyor. Ceptelefonlarına mesajlar geliyor, masalara yerleştirdikleri küçük bilgisayarlarından internete bağlanıyorlar. Trenler giderek modernleşiyor, dedim kendi kendime. Oyuncu grubu da bundan yararlanıyor. Sosyal ağlara ulaşıyor, maillerini kontrol ediyorlar. Şakalaşıyor ve çektikleri fotoğrafları izleyenleriyle paylaşıyorlar. Bu uzun sayılabilecek yolculukla bir sorunları yok, gerektiğinde trenin gerçeğinden uzaklaşıp başka bir gerçeklikte kendilerini tanımlayabilirler, diye düşündüm. Yaşam boyu uykusuzluğu seçmişler gibi, benim gibi gerçek uykusuzlara meydan okurcasına uyanıklar ve gözcüyle masayı izliyorlar. Altı kişilik masada cam kenarına oturmuştum ve karşımda Kadın Yazar ve çaprazımda Yönetmen'in kocası vardı. Kompartımandan kalkıp apar topar yemek vagonuna geçme fikri ortaya atıldığında iki seçenek arasında kalmıştım. Ya gerçek yolcularla birlikte kalıp sessiz bir geceyi cebimdeki Bernhard'ı okuyarak geçirecektim ya da onlara katılıp bu uzun gecenin gözlemcisi olacak-

tım. Birincisi cam kenarında rahattım, çünkü rahatsız edilme şansını en aza indirmiştım. Kimsenin benimle konuşma girişimi olmayacaktı. Cam kenarı bütün gece olacakları görmem için harika bir yerdı ve önümdeki manzarayı, yani bütün oyuncularını topluca gözlemediğim koltuğum müthiş bir mevziye dönüşecekti benim için. İkincisi karnım acıkmıştı ve ben rahatsız edilmeden yemeğimi yemenin peşindeydim. Bunu masada kolayca yapabileceğimi sanıyordum. Gözlerim kanlanmış bir halde, çünkü önceki gece yalnızca üç saat uyuyabilmişim; yemek vagonunda otururken uzun zamandır konuşmadığımı, tek bir söz söylemediğimi, yalnızca garsonun siparişim üzerine masaya bıraktığı tek tarafı yanmış sigara böreğini yediğimi fark ettim. Diğerleri içkilerini yudumlarırken ve rakı kadehlerini *Martı*'ya kaldırırken, birilerinin suskunluğumu görüp görmediğini, burada bulunuşumun bir gerilim yaratıp yaratmadığını düşündüm. Çünkü diyaloglara katılmıyordum ve yalnızca olanları gözleliyordum. Belgeselci Adam'ın açık kamerasına yakalanmamak için gözlerimi sigara böreğinden ayırmadan masada konuşulanları dinliyordum. İlk önce Kadın Yazar konuşmaya başlamıştı. Kadın Yazar eminmiş, *Martı* çok yakında Avignon'dan bir davet alabilirmiş. Böyle olması kaçınılmazmış, çünkü bu kadar eşsiz bir yorum, uzun zamandan beri görülmemiş. Onun coşkusuna başrol oyuncusu ve diğerleri de eşlik ediyorlardı ama Yönetmen yalnızca gülümsemekle yetindi. Varlığından rahatsız olmadığım tek kişi olan Yönetmen'in kocası mimarsa hiçbir yorumda bulunmamıştı. Belgeselci Adam, rakısının ardından peynir tabağına yönelmişken eğer Avignon olayı gerçekleşirse, Avignon olayı demişti, bu filmine büyük bir katkıda bulunabilirmiş, çünkü Avignon'a davet edilmek, Ankara'da oynamaktan kat kat daha iyiymiş ve Avignon yolculuğu Cannes Film Festivali'ne davet de-

mekmiş. *Martı* ile Cannes'a ya da en azından, en azından demişti Belgeselci Adam, Venedik'e davet almak büyük bir başarı olurmuş. Bir Rus oyununun, bir Türk tiyatro kumpanyası tarafından Fransa'da yapacağı gövde gösterisinin filmi, kuşkusuz Fransızları kalbinden fethedebilirmiş. Kadın Yazar da bunu doğrularken, Yönetmen oyunculara dönüp bu hayali onlarla paylaştı ve büyük bir alkış kopuverdi. Hani tiyatro salonlarında oyunun sonundaki bir anlık sessizlikten sonra gelen gelen alkışın ta kendisi gibi, bütün treni, yemek vagonunun atmosferini değiştiren bir alkıştı bu ve oyuncular katıksız sevgi gösterilerinde bulundular. Ayrıca Avignon fikri ortaya atıldığında henüz davet bile almayan bir kumpanya olduğumuzu yalnızca Yönetmen'in kocası olan mimar biliyordu. Kadın Yazar devam etmişti: Ona göre *Martı* yorumu hiç bu kadar zekice oynanmamış, hiç bu kadar avangardı görülmemiş, hatta *Martı*'yı bu bakış açısıyla ele almak şimdiye dek kimsenin aklına gelmemiş ve bu yorum tiyatro dünyası için büyük bir sansasyonmuş. Düşünsenize, dedi başrol oyuncusu, Çehov çoktan unutulmuşken, klasik bir Çehov oyunuyla Avignon'da sahne alırsak, o zaman bu büyük bir reklam kampanyasına dönüşür ve devlet eliyle onurlandırılırız. Sahne ve kaynak sorunu da ortadan kalkar, diye ekledi Belgeselci, sonuçta Avignon'da gelecek olan başarı bir tiyatronun başına gelebilecek en güzel şey. Tüm bunlar konuşulurken Kadın Yazar'ı gözlemliyordum. Kuşkusuz bu yolculuğun yıldızlarından biriydi; Yönetmen'in çok iyi arkadaşı olması dolayısıyla aramızda bulunuyordu ve bir tiyatro kumpanyası hakkında yazdığı yeni romanına malzeme toplamak için bu yolculuğa katılmıştı. Kadın Yazar karşımda dururken onun yalnızlığını düşündüm. Çevresindeki insanları bir an olsun ondan uzaklaştırdım. Herkesin ona turistik bir gözle baktığını ve romanlarını tam olarak okumadığını,

bu yüzden onunla romanları üzerine değil, başka şeyler üzerine konuştuğunu düşündüm. Trene binmeden önce tatsız bir sabaha uyanmışım. Karım her zamanki gibi benden önce uyanıp işe gitmiş ve beni tren saatine kadar sürecek olan bir tedirginlikle yalnız bırakmıştı. Yolculuk için yanıma alacağım kitabı seçmek için kütüphanemin önündeydim ve Kadın Yazar'ın büyük bir satış başarısı yakalayan, ama eleştirmenlerce biraz da çekinceyle karşılanan romanı gözüme çarpmıştı. O sabah, Kadın Yazar'ın bu yolculuğa katılacağından habersiz, onun bir keresinde bizim evimize gelişini ve karımın yakın arkadaşı olması dolayısıyla birlikte geçirdiğimiz geceyi düşünmüştüm. Onun *Duvarlar* adlı romanına değil de, Bernhard'ın *Bitik Adam* adlı romanına yönelmişim. Onunla Kulis adındaki kafede tanışmıştık. Özellikle oyuncuların ve yönetmenlerin ve yazarların gittiği Kulis'e gitmek bizim için de kaçınılmaz olmuştu ve karımın bir yayınevindeki editörlük görevi nedeniyle aynı masaya oturmuştuk. Sonra ikisi iyi anlaşmışlar ve bir dostluk kurmuşlardı. Hatta oturduğumuz bahçeli evi bulmamızda onun da bir katkısı olmuştu. Doğal olarak bahçeli evimizdeki ilk konuğumuz Kadın Yazar'dan başkası değildi. Yazar evimize geldiğinde ve karşılıklı konuşma fırsatı bulduğumuzda birçok ortak noktamız olduğu da açığa çıkmıştı. Hep böyle olmuştur. Siz uzakta ve bilinmezlikler içinde bir yaşam sürdüğünüzü düşünürsünüz, ama gerçekte küçük ve çevrelenmiş bir dünyanın içindedesinizdir. Sonunda benim tiyatro kumpanyasında görev aldığım anlaşılınca, Kadın Yazar da Yönetmen'in yakın arkadaşı olduğunu söyleyivermişti. *Martı* oyunu için gerçekten heyecan duyduğunu ve yeni romanının konusunun *Martı*'yı oynayan bir kumpanya olacağını söylemiş ve bütün gece tiyatrodan söz etmişti. Bu yanıltır insanı. Bir tiyatrocuyla tiyatro zaten konuşulamazken, gelip benimle ti-

yatrodan konuşmaya çalışmış olması, beni şaşırtmıştı. Ama sonuç aynı oldu. Ben tiyatrodan konuşmak istemezken, tiyatro konuşamazdım. Ben edebiyattan ve sinemadan ve sonra müzikten de konuşabilirim, ama tiyatro konuşmaktan en nefret ettiğim zamanda tiyatro konuşmak zorunda kaldım, diye düşünmüştüm ve bunu dile getirememiştim. Yazdığı altı romanla ve çektiği parasızlıkla, ülkemin yazarlık timsali olarak karşımda duruyordu. Bu ülkede yazarlar, diye düşünmüştüm, kısa zamanda kendilerinden beklenilene veremezlerse göz ardı edilirler. Yazarlar ortamı onları alıkoyduktan sonra, güdümlülük ilişkilerinin en alçaltıcısı böylece başlamış olur. Kafası çalışan bir yazar kendini bütünüyle onlardan uzak tutmalı. Kafası gerçekten çalışan bir yazar bu soytarılığa kendini kaptırılmışsa vasatlıktan başka çaresi kalmaz. Kadın Yazar ve karımla karşılıklı çay içmiştik ve o sanki bir gazeteye röportaj veriyormuş gibi yazarlık serüvenini ve kat ettiği yolları anlatmıştı. Kuzguncuk'u ve bütün bir şehri içine sindirmiş. İstanbul'u kendi şehri ilan edip bütün romanlarının ana sahnesi haline getirmiş. Yazarın bir şehri sahiplenmesi gerekmiş. Şehrin karanlık yüzünü görebildiğinde yeni ve gizemli bir dünya yazarın sayfalarında açılmış. Bu şehrin çok katmanlı yapısı onun şiire dönüşen dilini belirlemiş. Hikâye aramak için sokaklarda gezmesi, tarihî yarımadayı mesken tutması ve yalnızca insanları gözlemlemesi yetmiş. Sözgelimi son romanındaki yoğun dili bu gözlemlere borçluymuş. Bir duvarı kazıdığınızda, demişti Kadın Yazar, altından başka bir zamana ait, başka âlemlerin izlerini görürsünüz ve onu da kazıdığınızda, bambaşka bir hikâyeyle karşılaşsınız ve duvarlar bu hikâyelerin sessiz tanıklarındır. Ben tam tersini hissettim, demiştim kendi kendime. Uzun yıllar boyunca İstanbul'un benim kentim olduğunu düşünmüştüm, tıpkı Kadın Yazar gibi. Ama zamanla hepsi yitirdi

anlamını. Şimdi İstanbul'un hiçbir anlamı yok benim için. Her yer zevksizlikle ve zevksizlik düşkünleriyle dolu. Sinsice yayılan bir zevksizlik bu ve kendini her şeye bulaştıran bir hastalık. Ve gerçekten sonsuz bir tutulma örneği. Kimse bu büyük parodinin farkında değil. Büyük parodi, diyorum. Büyük grotesk bir tiyatro. Bir nem dalgası gibi her şeye bulaşıyor. En zengin evlerden geçerek en fakir evlerin perdelerine sınıyor, yerdeki yapay ahşap görünümlü laminant parkelerde kendini gösteriyor, büfelerdeki on sekizinci yüzyıl özentisi, hangi geçmişe ait olduğu belli olmayan Çin malı porselenlerde yansıyor, kaldırımların yamuk yumuk taşlarında delikler açarak bütün bir ülkeyi sarıyor ve iyi olan, zevk sahibi olan her şey sahtesiyle yer değiştiriyor. Tuğla görünümlü, plastik kaplamalı duvarlara karşı oturulup kristal süsü verilmiş cam bardaklarda içkiler yudumlanıyor ve rezervasyonsuz gidilemeyen restoranlarda yemeğin tabağına küçük bir servet ödenerek zevk sahibi olunuyor. Bunu Kadın Yazar'a da söylemiştim. Dudak büküştü. Susmuştum yeniden. Onun asıl trajedisinin kaynağının da bu insanlar olduğunu düşündüm, ama dile getirmedim. Onun yazarlık hayatı ve içinde bulunduğu ortam önündeki asıl engel, demiştim kendi kendime. Ama bunun farkında değildi. Peş peşe birkaç roman ve en sonunda kadın öyküleri yazıp dikkat çekmişti; sonunda o da kullanılmıştı. Son romanıyla moda dergilerinden birine röportaj vermişti. Bunu hatırlatabilirdim ona, ama yapamadım. Yazın alanındaki mutsuz ve ifadesiz yüzünü gözümün önüne getirdim. Sonra onları karımla yalnız bırakıp dışarı çıktım. Yemek vagonu artık tam anlamıyla ele geçirildi, dedim kendi kendime. Yemek vagonu kumpanyanın sahnesine dönüştü. Bir otobüsle çıkılsaydı bu yolculuğa ya da uçakla, aynı şey gerçekleşirdi kuşkusuz. Bu gruba verilebilecek bir şeyim yoktu, tiyatro sanatına herhangi bir katkı-

da bulunabilecek durumda da değildim. Hiçbir zaman tiyatrocuları sevmedim. Ama onların arasında bulundum, hatta bir tiyatro okuluna gittim ve kendimi onlardan biriymiş gibi tanıttım. Kendini kandırдың gibi onları da kandırдың, dedim kendi kendime. Onlara tiyatronun olanaklarına, geleceğine dair duyduğun kuşkuları anlatarak ilgiyi üzerinde topladın. Okul biter bitmez bu tiyatro grubuna girdin, ama bu kendi isteğınle olmadı. Can'ın ölümünden hemen sonraydı. İçinde bulunduğın durumu hafifletmesi için bu kumpanyanın kurtuluşun olacağını düşünmüştün. Hiçbir zaman kendi iradeni kullanarak bir karar alamayışının da bunda etkisi vardı. Yoksa tiyatronun seni ilgilendirdiğı yoktu. Tiyatroya ne olacağıyla da ilgilenmiyordun. Umurunda bile değildi. Bir tiyatroya gittin ve yalnızca oyuncularını buldun. Tiyatronun tiyatrodaki kapı dışarı edildiğini gördün. Tiyatro kovulmuştu. Oyuncuların oyunların mezar kazıcıları, defincileri olduğuna inandın. Oyuncular tiyatroya tiyatroyu kovmak için giderler. Elleri metinler alırlar ve tıpkı dua okur gibi, defalarca bıkıp usanmadan tiyatronun ruhunu kovana kadar okurlar. Bütün bir metin değildir bu. Yalnızca kendilerini ilgilendiren, işlerine yarayan bölümler. Şimdi bu yemek vagonunda da o metinlerin masalarda dağılmış bir biçimde durduğunu görüyorum. Oysa hiçbir zaman bütün bir kitabın taşıdığı anlamı anlamadı bu oyuncular. Oynadıkları rol kişilerini de anlamadılar. Bir gün II. Richard'la tanıştım, ertesi gün III. Richard'la. Aynı kişiydi bu. Oyunu okumak, gösteriye dönüştürmek meselesini, yemek ısmarlamak, sonra da bir güzel mideye indirmekle karıştırdılar, diye düşündüm yemek vagonunda. Yönetmen'in ve onun mimar kocasının masasında oturarak bir çeşit dokunulmazlık da kazanmıştım. Ama bu, tehdit edilmem için yeterli değildi. Bir an için yerimden kalkacak olsam hepsinin otur-

duğum koltuğa hücum edeceğinden emindim. Tuvalete bile gitmeden tüm gece masadaki yerimi korumaya kararlıydım. Artık gruba hizmet etmekten bıkmış garsondan bir filtre kahve getirmesini rica etmiştim. Oysa masadakiler rakılarını ve biralalarını yudumluyorlardı. Yönetmen'in kocası mimar hariç. O yalnızca su içiyor ve konuşmuyordu. Onunla her zamanki konuşmalarımızı şimdi yapmamız mümkün değil, çünkü bütün konuşmalarımızda yalnızdık, diye düşündüm. Yemek vagonunda Yönetmen'in ve mimar kocasının masasında değil de yolcularla birlikte oturuyor olmayı hayal ettim. Onlar gibi bir yerlere gitmek, birilerine kavuşmak, bir şeyler elde etmek için çıkmamıştım bu yolculuğa. Yolculuğa çıkma kararı bütünüyle bana dayatılmıştı. Yaşamım boyunca kendi isteğim dışında kendimden uzaklaşma pahasına yolculuklara çıkarılmıştım. Kendimi yaşadığım yerde bırakıp geriye bakmaya, dönüp kendimin ne halde olduğunu görmeye fırsat bırakılmadan bu yolculuklara zorlandım, dedim kendi kendime. Sıradan yolcular gibi yolculuklar yapmadım. Çünkü onlar gibi elde edeceğim şeyler yoktu. Birilerinin peşinde sırf onlar gittiği için çıkmıştım bu yolculuklara. Hiçbir yolculuk kararını kendim vermedim. Şimdi bu yemekli vagonda olan biten de bundan başka bir şey değil, dedim kendi kendime. Okul biter bitmez katılmıştım bu topluluğa ve yıllar sonra yeniden, *Martı* projesi için topluluğa geri dönmüştüm. Çünkü Çehov tiyatrosu konusunda en istekli olan bendim. Çehov'un sanatı üzerine, dahası yazdıkları üzerine günlerce vaazlar verebilecek olan bendim. Çehov'un kılığına girmiştim sanki. Çehov projesini duyunca yıllarca Ibsen, Shakespeare ve Tennessee Williams metinleri oynayan bu kumpanyaya koşmuştum. Günlerce süren provalardan sonra oyunun düşünsel yükünü taşıyan birine dönüşmüştüm. Ama günlerce süren bu provalardan bı-

kınlık geldiğinde kaçıp kurtulmanın yollarını aramıştım hep. Ama bulamamıştım. Kendi iradem dışında katıldığım bu grubun çoktan bir parçası olmuşum ve provalara katılmak zorundaydım. Bırakma şansım yoktu, böyle bir gücüm yoktu. Çünkü bir gruba katılmanın üzerime bindirdiği kaldıramayacağım yükler vardı. Ve ben bu oyun bitene dek o yükleri taşımaya, onların altında ezilmeye devam etmiştim. Oraya ait olmadığını daha başından kendine söylemiş olsaydın, şimdi bu yemek vagonunda değil, bir şeyler elde etmek için yolculuğa çıkan yolcuların yanında olurdun, dedim kendi kendime. Zihinsel bir rahatlama, düşünsel bir kavrayış için çıkılan yolculuklardan biri olurdu bu, ama buna bile inanıyor değilim, dedim kendi kendime. Yolculukların vaatlerine yaşamım boyunca aldırmadım. Yolculukların insanı bavu hazırlamaya, gerekli ayarlamaları yapmaya ve hep bir şeylere zorlamasına bir anlam veremedim. Çünkü yolculuklar hem düşünsel hem de bedensel olarak yorucu olurlar. Yolculuklar beni tüketir, bavuluma doldurduğum onca kitabı yalnızca bir yük olarak taşımak zorunda kalırım. Onlardan alacağımı sandığım şeyleri asla alamam, çünkü onlar benden önce davranıp daha fazlasını alırlar benden. Onları bavuluma sıkıştırırken aslında hiçbir zaman benimle birlikte gelmezler, dedim kendime. Kütüphanedeki yerlerinden asla ayrılmazlar. Yolculukların insanı hafifletmeleri beklenir, ama öyle olmaz. Yolculukları evimde, arka bahçemde yaşarım. Orada, arka bahçemde durmak benim için en büyük yolculuğa dönüşür. Arka bahçeme açılan kapıdan yayılan müzik benim için yolculukların en güzelini hazırlar bana. Otobüsü, treni, uçağı, gemiyi değil de arka bahçedeki yolculuğu seçerim hep. Ama bir süre sonra arka bahçe de yeterli olmaz. İnsanın arka bahçesi varsa, orası diğerleri tarafından kısa sürede keşfedilir. Arka bahçenin insana

sağladığı düşünsel ortam kısa zamanda yerle bir olur. Arka bahçe sonunda koca bir umutsuzluğa dönüşür. Arka bahçedeki okumalar, düşünceler, kendi kendine sohbetler bir işe yaramaz. Orası da kısa zamanda kirlenir. Bir arka bahçenin varlığından insanlığın haberi olursa, kısa zamanda yok edilir. Önce aile fertleri saldırır arka bahçeye, sonra arkadaşlar çıkagelir ve oradan ayrılmak bilmezler. Her türlü fazlalıklarını arka bahçeye bırakırlar. Bu fazlalıklar insanı çökertir, dedim kendi kendime, ama bazen bir yolculuk da temizleyici bir etki yaratır. Ankara'ya gidişimiz hepimiz için tam bir sürpriz olmuştu. Biz galayı İstanbul'da yapacağımızı düşünüyorduk, ama son anda Ankara'dan gelen teklifle apar topar yolculuğa hazırlanmamız gerekti. Trenle gideceğimiz anlaşılınca yıllar önce Can'la birlikte kurduğumuz hayallerimiz aklıma gelmişti. Kendini öldürüşünden önce, insanları gözlemlemek için tren garlarına gittiğimizde, günün birinde bizim de bir tren yolculuğuna çıkmamız gerektiğini düşünmüştük. Trenle çıkılacak bir yolculuk doğal olarak on yıl öncesinde ve onun da on yıl öncesinde yaşadıklarımı hatırlatıyordu bana. Kaçınılmaz olan buydu. Hatırlamak. Yönetmen yardımcısı gece yarısı aramıştı ve bu olağandışı durumdan beni haberdar etmişti. Karıma da isterse bana eşlik edebileceğini söylemiştim. Onunla olmak biraz olsun can sıkıntımı giderir, diye düşünmüştüm. Gitmek istemiyordum, ama buna zorunluydum, son âna dek provalarına gitmekten kaçındığım oyunun pençesine düşmüştüm bir kez. Artık aynı heyecanı duymuyordum. Kafa yoracak, üzerine düşünecek hiçbir şeyim kalmadığı halde bu oyunun bir parçası haline gelmiştim. Çünkü o zamanlar oyun Yönetmen tarafından iki alternatiften biri olarak sunulmuştu bize. Ya *Martı*'yı oynayacaktık ya da *Nora*'yı. *Nora*'yı oynamaktansa *Martı*'yı oynamakta ısrarcı olmuştum. Tiyatrodaki oyuncuların rol

beklentilerini karşılamayan *Nora* yerine, sahnede bir yer tutma düşüncesine eğilimli olduklarını bildiğimden Yönetmen'i *Martı* konusunda sonuna dek desteklemiştim. Oyuncuların oyundaki işlevleri üzerine kayıtsızca düşüncelerimi ifade etmiştim. Yönetmen'in bana olan güveniyle oyunla ilgili bütün birikimimi dökmüş, araştırmalar yapmış ve okuduğum ilk günden beri bende kalıcı bir etki bırakan bu oyunu sahnelemenin, tam da çağımızın insanını kucaklayan bir etki bırakacağını iddia etmiştim. Kısacası oyunu sahiplenmiştim. Sanırım Yönetmen'in istediği de buydu. En azından kafasındaki fikirleri tartabileceği, bizden aldıklarıyla kendisinininkileri kıyaslayabileceği bir ortam sunuyorduk ona. Sonunda provalar başladığında ve artık oyun metni değil, yalnızca oyuncular söz konusu olduğunda zihinsel çalışma da sonlanmış gibiydi. Oyun üzerine düşünmek alıkonulmuştu ve oyunun bir parçası oldukça, onu dışarıdan izleme şansım kalmamıştı. Onu savunur hale gelmiştim. Sonra her gün aynı saatte provaya gitmenin beni neleri yapmaktan alıkoyduğunu terazinin bir kefesine koymaya kalkmak, önce benim için budalalık olur, diye düşündüm. Çünkü kıyaslama kabul etmeyen bir dünyayı başkaları için, hatıta bendeki nefret duygusunu uyandıran tiyatro için harcadığımı düşündüm. Henüz tiyatro nedir bilmeden ve hiçbir oyun izlememişken, tam olarak tiyatronun ne olup ne olmadığını öğrendiğimi, hem de bunu en saf yollardan kendi başıma yaptığımı düşünüyordum. İzlemeyi değil de okumayı sever olmuşum ve izleme ihtiyacı asla hissetmedim. Okurken Hugo'nun, Goethe'nin en berbat yazılmış oyunlarından vazgeçmediğim halde, izlerken hemen hepsinden sıkıldım. Tiyatroya ilgim böyle başladı, dedim kendi kendime; hiçbir zaman oyuncular ve seyirciler ilgimi çekmedi. Oyuncular ve seyirciler bendim, dedim kendi kendime ve zihnim bir oyun yeri ola-

rak en kusursuz dekorlara ve ışıklara sahipti. Zihnimde her gece bitmek tükenmek bilmeyen uzunlukta oyunlar oynanıyordu ve salonda çıt çıkmıyordu. *Martı*'yı ilk kez kütüphaneden alıp okuduğumda henüz oyunların dünyası beni sarmamıştı bile. Sonra bu oyunlar zihnimi saran kalın duvarlara dönüştüler. Kendimi XVIII. yüzyıl Avusturyası'nda, Almanyası'nda buluyordum. Sonra Çehov'la birlikte Rusya'da, Jacobsen'le Danimarka'da, İsveç'te ve Norveç'te. Bütün bu oyunların ve onların dünyası öyle bir sarmıştı ki beni, bu yüklü fırsatı değerlendirip bir tiyatro okuluna gittim. Ama bu, kocaman bir hataya dönüştü. Bütün okul hayatım boyunca kendimi onların dünyasından ve insanı sakatlayıcı güdümlerinden kurtarmaya çalıştım. Kütüphanelerin dünyasını keşfettiğim yıllarda tanışmıştım Can'la. Ben kütüphanelerin kapısını aşındırarak tiyatronun ve edebiyatın dünyasına girmiştim, Can'sa müziğin dünyasında bir yer açmıştı kendine. Benim kütüphane ve yürüyüş takıntım, Can'ın odasında geçirdiğim zamanlar eklenmişti. Öylece kütüphaneden ödünç aldığım kitapları odasındaki berjer koltukta okurken, Can besteler yapıyordu. Evde kendince bir düzenek kurmuştu. Gitarları, basları ve klavyeleri üst üste kaydediyor, sonra benden vokal yapmamı bekliyordu. Ölümünden tam on sene önceydi bunlar ve ölümünden on sene sonra, aradan yirmi yıl geçmiş olmasına karşın o şarkıları hâlâ hatırlıyorum. Ama kayıtlara ulaşmam olası değil. Çünkü ölümünün ertesinde evde bulunan eşyaları arasında bu kayıtlar yoktu ve ben en kötüsünü, yani Can'ın onları yok etmiş olabileceğini düşünmek istemedim. Ondaki sınırsız yeteneği, müziğe olan inancını ve deneysel müzik çalışmalarını anımsayınca, dünyasının eşsizliğine tanık olmuş olmam ve hatta bunu paylaşmam beni mutlu etmeye yetiyordu. Ama bu anımsamalar bütünü, başka şeyleri de peşinden getiriyor.

Son zamanlarında iyice kötüleşen akıl sağlığından başka bir şey değildi bu. Evinden, annesi ve babası tarafından dışlanmıştı. Takıntılı hali tüm benliğini kaplamıştı. Her şeye şüpheyle bakıyordu. Yalnızca bir ay birlikte olduğu bir kızın onu terk edişinin ardından yedi yıl boyunca onunla birlikte yattığı yatakta uyumadı. Onun yerine yerde, kendi uydurduğu yer yatağında uyudu ve kendine verilebilecek en büyük azapları yaşattı. Ama kimse anlamadı onu. Eve temizliğe gelen kadını asla odasına almadı. Çünkü kadından nefret ediyordu. Sabahtan akşama dek onun uykusunu katleden elektrik süpürgesini susturmazdı kadın. Uyanır uyanmaz çaldığı notaları kendi kulağının bile duymasına engel olacak şekilde bulaşık yıkardı. Tabakları birbirine çarpa çarpa, başka türlü değil. Sonunda anne ve babasıyla bütünüyle anlaşamaz duruma gelmişti. Odası pislik içinde, kendisi pislik içinde çürümeye başlamış ve göz ardı edilmiş bir halde, pencereden bile dışarı bakmaktan korkar hale gelmişti. Ona daha fazla dayanamadılar ve onu sonunda evden kovdular. Kimse ondaki derinliği anlamadı. Kimse onun yeteneğini geliştirmek için uğraş vermedi. Tam tersine, bir yeryüzü sürgünüydü o. Önce anne ve babası tarafından dördüncü kattaki odasından bodrum kattaki daireye inmeye zorlandı. Orada kendi haline terk edildi. Sonra o yalnızlığı ölümcül bir kalabalıkla doldurmak zorunda kaldı. Bu sırada Clones adında bir müzik grubu kurmuştu. Grupla birlikte provalara gidiyordu. Bestelerini grup için yeniden düzenliyordu. Hatta birlikte birkaç konser vermişlerdi ve hatırı sayılır bir dinleyici kitlesi oluşturmuşlardı. Ancak grup kısa sürede onu dışladı. Gruptaki herkes ona sırt çevirdi. Onun telaşlı hali, provaları aksatması ve yapılacak albümün promosyon çalışmalarına yakışmıyor oluşu nedeniyle. Çekilecek fotoğraflarda ya da verilecek konserlerde ona yer yoktu artık. Grubun çıkış

*Fatih Balkiş yeni bir bakış
açısıyla yazıyor romanlarını,
kısa ama kalıcı ayrıntıların
peřine dūřüyor.*

İstanbul'dan Ankara'ya giden bir trenin yemek vagonundayız. Bir tiyatro ekibi, Āehov'un *Martı*'sını sahnelemek üzere yola çıkmış. Kumpanya yemek vagonuna geçtiği zaman ekipten biri, kōşeye oturuyor ve çevresini gözlemlemeye başlıyor; yazar, yönetmen, belgesel sinemacı ve oyuncular... Anlatıcımız, onları gözlemlerken giderek kendi anılarına, üniversite yıllarında yaşanmış, acıyla son bulmuş arkadaşlıklarına uzanıyor...

Fatih Balkiş'in *Fars*'ı, sık dokunmuş, göndermelerle dolu bir metin. Gençlik hayalleri insanı ne zaman terk eder? Yoksa bir yumruk gibi tıkanır mı boğazına? Sanatın insana kapılarını aması neden bu kadar zordur? Ve yaşamın her alanına yayılmış haksızlık, sanat ideallerinin içinde de yok mudur? Fatih Balkiş, *Fars*'ta, kısıtlı bir alanda çok derinlikli bir hikāye anlatıyor. Dikkatli i gözlemler, çarpıcı yaklaşımlarla, umutsuz da olsa çıkışı yine sanatın içinde arıyor.

Tiyatro koca bir farsa dōnūřtü, dedim kendi kendime. Bu kumpanya, oynadıęımız drama ve yolculuęun kendisi ve bu ūlke kocaman bir farstan bařka bir Őey deęil. Samalıklar ve budalalıklar bütünü. Var olan her Őey budalalık. İnsanlar topluca tiyatrodaki bir gerçeęin, henüz keřfedilmemiř bir gücün varlıęına inanmak istiyorlar.

Kapak resmi: DERYA ERKENCİ

ISBN 978-975-07-1781-9

9 789750 717819